



# माध्यमिक शिक्षा मण्डल, मध्यप्रदेश, भोपाल

20 पृष्ठीय

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षा का विषय : संस्कृत विषय कोड : 512 परीक्षा का माध्यम : हिन्दी

स्टीकर तार के निशान ↓ से मिलाकर लगाय

पुस्तिका का क्रमांक : 219-5890905

में परीक्षार्थी का रोल नम्बर : 192450603

में

BOARD नौ दो चार पाँच शून्य छः शून्य तीन

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे

नीचे दिये गये बचालय अनुसार रोल नम्बर भरें।

उदाहरणार्थ

1	1	2	4	3	9	5	6	8
एक	एक	दो	चार	तीन	नौ	पाँच	छः	आठ

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष एवं पर्यवेक्षक द्वारा भरा जावे

क :- पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या अंकों में  शब्दों में

ख :- परीक्षार्थी का कक्ष क्रमांक २५

ग :- परीक्षा का दिनांक ०१ ०३ २०१९

परीक्षा का नाम एवं परीक्षा केन्द्र क्रमांक की मुद्रा

**केन्द्र क्रमांक 241101**  
**H. S. 2019**

पर्यवेक्षक का नाम एवं हस्ताक्षर : वीणा गंगोले *V. Gangele*

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष के हस्ताक्षर : *[Signature]*

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे

प्रमाणित किया जाता है कि मूल्यांकन के समय पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या उपरोक्तानुसार सही पाई हो। क्राफ्ट स्टीकर क्षतिग्रस्त नहीं पाया गया तथा अन्दर के पृष्ठों के अनुरूप मुख्य पृष्ठ पर अंकों की प्रविष्टि एवं अंकों का योग सही है।

निर्धारित मुद्रा : नाम, पदनाम, मोबाईल नम्बर, परीक्षक क्रमांक एवं पदांकित संस्था के नाम की मुद्रा लगाएँ।

उप मुख्य परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा : परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा

*R.L. Dadia (V.A.)*  
**G.H.S.S. Dadia**  
**V.No.-781505**

*L.C. Khambhani (Adh.)*  
**G.H.S.S. Khamariya**  
**V.No.-781509**

*Girish Thakre (V.A.)*  
**G.H.S.S. Inga**  
**V.No.-781489**

केवल परीक्षक द्वारा भरा जावे।

प्रश्न क्रमांक के सम्मुख प्राप्तियों की प्रश्न पृष्ठ क्रमांक प्राप्ति करें।

प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक	प्राप्ति
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		

2



योग पूर्व पृष्ठ

+



पृष्ठ 2 के अंक

=



कुल अंक



१२

प्रश्न क्र.

(प्रश्न क्र. (1) - उत्तर )

8080888

क) गुण सन्धिः

ख) चित् + आनन्दः

ग) राम + औदार्यम्

घ) सोऽस्ति

ङ) अपि

B  
S  
E

(प्रश्न क्र (2) - उत्तर )

क) अत्ययीभावः

ख) त्रिभुवनम्

ग) कृष्णाम् आश्रितः

घ) प्र

ङ) असि

3

योग पूर्व पृष्ठ

+

पृष्ठ 3 के अंक

कुल अंक



प्रश्न क्र.

(प्रश्न क्र. (3) - उत्तर)

क) याच

ख) लृट् लकारः

ग) एकवचनम्

घ) उत्तमपुरुषः

ङ) एव

(प्रश्न क्र. (4) - उत्तर)

क) मत्स्य

ख) आदाय

ग) तुमुन्

घ) दर्शनीयम्

शिष्टाः

S  
E



4

$$\boxed{\phantom{00}} + \boxed{\phantom{00}} = \boxed{\phantom{00}}$$

योग पूर्व पृष्ठ      पृष्ठ 4 के अंक      कुल अंक



प्रश्न क्र.

( प्रश्न क्र. (5) - उत्तर )

- क) श्लेषः ✓
- ख) मनः ✓
- ग) साधकं ✓
- घ) धरणी ✓
- ङ) माता ✓

( प्रश्न क्र. (6) - उत्तर )

- क) दयानन्दः भारतीयसंस्कृतेः प्रचारमकरोत् । ✓
- ग) सुतापेक्षी वृद्धः आसीत् । ✓
- ङ) सर्वप्राचीना भाषा संस्कृतभाषा अस्ति । ✓

( प्रश्न क्र. (7) - उत्तर )

	एकवचनं	द्विवचनं	बहुवचनं
क) राम (पञ्चमी विभक्तिः)	रामात् ✓	रामाभ्याम् ✓	रामेभ्यः ✓
ग) साधु (प्रथमा विभक्तिः)	साधुः ✓	साधु ✓	साधवः ✓

5



प्रश्न क्र.

(प्रश्न क्र. (8) - उत्तर)

कविभिः - तृतीया विभक्तिः बहुवचनम् च ।

(प्रश्न क्र. (9) - उत्तर)

(क) "बुन्देलकेसरी" इति ----- प्रयतते स्म ।

(i) 'बुन्देलकेसरी' इति: द्वादशसालः विख्यातः आसीत् ।

(ii) द्वादशसालस्य जन्म एकोनपञ्चाशदुत्तरषोडशशततमे (1699) ईस्वीये अभवत् ।

(iii) मध्यप्रदेशस्य 'टीकमगढ़' जनपदस्य मयूरपर्वतीयक्षेत्रे लिधौराग्रामसमीपे अभवत् ।

(iv) द्वादशसालस्य मातुर्नाम लालकुँवर (सारन्धादेवी) पितुर्नाम च श्रीचम्पतरायः इत्यासीत् ।

(v) "इत्यासीत्" इति पदे "यणस्वरसन्धिः" अस्ति ।  
( इत्यासीत् = इति + आसीत् - यणसन्धिः )

6

अंक

कुल अंक



प्रश्न क्र.

ख) वरुणदेवः वृष्टिं ----- गमिष्यथ ।

(i) वरुणदेवः वृष्टिं वर्षति ।

(ii) वृक्षस्य आधारभूता भूमाता अस्ति ।

(iii) सूर्यदेवः प्रकाशं प्रयच्छति ।

(iv) वरुणदेवः, सूर्यदेवः, भूमाता वायुः च परोपकारिणः ।

B

(v) 'वर्तते' इत्यस्मिन् पुत्रे "वृत्" धातुः अस्ति ।

E

( प्रश्न क्र. (10) - उत्तर )

ख) दानेन ----- हन्ति ।

(i) भूतानि दानेन वशीभवन्ति ।

(ii) दानेन वैराण्यपि नाशम् यान्ति ।

(iii) दानैः परोऽपि ब्रह्मत्वमुपैति ।

(iv) दानं सर्वव्यसूनानि हन्ति ।

(v) परोऽपि = परो + अपि ⇒ पूर्वरूप संधिः



7

या: पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ 7 के अंक

उ

उप-पत्र



प्रश्न क्र. ग) मल्ला ----- सुरेन्द्रः ॥

(i) मल्ला: गजेन्द्रा

(ii) गजेन्द्रा: मुद्रिता भवन्ति ।

(iii) मृगेन्द्रा: वनेषु विक्रान्ततराः ।

(iv) नरेन्द्रा: निभृताः सन्ति ।

(v) सुरेन्द्रः वारिधरैः सह प्रक्रीडितः ।

E

( प्रश्न क्र. (11) - उत्तर )

युग्ममेवनम् -

'क'

'ख'

(i) वाग्भूषणम्

-

भूषणम्

(ii) मनः ज्योतिषाम्

-

एकं ज्योतिः

(iii) जर्जरम्

-

शरीरम्

(iv) नानृतम्

-

बुधात्

8

+

=

योग पूर्व

क अंक

कुल अंक



प्रश्न क्र.

(प्रश्न क्र. (12) - उत्तर)

क) आम्

ख) न

ग) न

घ) आम्

B  
S  
E

(प्रश्न क्र. (13) - उत्तर)

एकपदेन उत्तरम् -

(i) वाग्भूषणम्

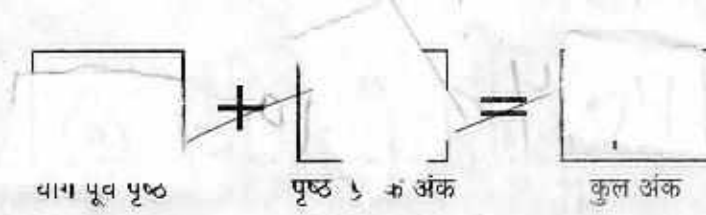
(ii) मार्कण्डेयस्य

(iii) पाणिनिः

(iv) रामनाथपुरम्



9



प्रश्न क्र.

( प्रश्न क्र. (14) - उत्तर )

### सुभाषितानि

- 1) गङ्गा पापं शशी तापं वैश्यं कल्पतरुस्तथा न  
पापं तापं च वैश्यं च हनन्ति सन्तमे महाशयः ॥१॥
- 2) क्षमाशस्त्रं करे यस्य दुर्जनः किं करिष्यति ।  
अतृणे पतितो वहिः स्वयमेवोपशास्यति मशा ॥

( प्रश्न क्र. (16) - उत्तर )

- (i) श्री रामाय नमः ।
- (ii) सैनिकः अश्वात् पतति ।
- (iii) गङ्गा हिमालयात् प्रभवति ।
- (iv) शिक्षकः छात्राय पुस्तकं ददाति ।
- (v) वृक्षात् पत्राणि पतन्ति ।

B  
S  
E

10

योग पूर्व पृष्ठ

+

पृष्ठ १०० न. १००

=

१०० अंक



प्रश्न क्र.

( प्रश्न क्र. (17) - उत्तर )

क्रम संयोजनम् -

ख) गङ्गातीरे मार्कण्डेयः नाम कश्चन् मुनिः  
वसति स्म ।

घ) वासुदेवः तस्य प्रिय शिष्यः आसीत् ।

ङ) किञ्चिदग्रे गृहः वासुदेवः कञ्चित् देवालयं अपरं

ग) शिष्यः अनन्तरम् रामनाथपुरं प्रति प्रस्थितवान् ।

क) ततः वासुदेवः रामनाथपुरं प्राप्य रामदेवस्य  
गृहम् अगच्छत् ।

( प्रश्न क्र. (18) - उत्तर )

(i) धर्मस्य प्रथमं साधनं शरीरं अस्ति ।

(ii) परिवृद्धम् उदरं व्यायामेन सहकोचं गच्छति ।

(iii) शिर्षकं - " व्यायामस्य लाभः "

(iv) व्यायामेन शरीरे शुद्धरक्तसञ्चारः भवति ।

ग) कोऽपि - कः + अपि - विसर्गसाधिः )

11

याग पूव पृ०

पृ० 11



प्रश्न क्र.

( प्रश्न क्र. (15) - उत्तर )

"अवकाशार्थम् प्रार्थनापत्रं"

श्रीमन्तः प्राचार्यमहोदयाः,  
सरस्वती - शिशु - मन्दिर विद्यालयः  
सागरनगरम् - मध्यप्रदेशः

विषयः - अवकाशार्थम् प्रार्थनापत्रम् ।

महोदयाः,

सेवायां सविनयं निवेदनम् इदं यत् अहम्  
अद्य ६ अकरमाद् ज्वरपीडितः अस्मि । अत एव  
विद्यालयं आगन्तुं सर्वथा असमर्था अस्मि । कृपया  
पञ्चदिवसानां अवकाशं यच्छन्तु इति । सविनयं प्रार्थयामि ।

दिनाङ्कः

01-03-2019

भवदीयः शिष्यः

- यजुषः

कक्षा 'दरामी' 'अ'वर्गः





प्रश्न क्र.

( प्रश्न क्र. (19) - उत्तर )

निबन्धम्-

"संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्"

B  
S  
E

संस्कृतभाषा विश्वस्य सर्वासु भाषासु प्राचीनतमा सर्वोत्तमसाहित्यसंयुक्ता चास्ति। संस्कृता परिशुद्धा व्याकरणसम्बन्धिदोषादिरहिता संस्कृतभाषेति निगद्यते। प्राचीने काले एषा भाषा सर्वसाधारणा आसीत्। सर्वे जनाः संस्कृतभाषायाम् एव वदन्ति स्म। एषैव भाषा अस्माकं पूर्वजानाम् आर्याणां सुवमा शोभना गरिमामयी च वाणी। संस्कृतभाषायामेव विश्वसाहित्यस्य सर्वप्राचीनग्रन्थाः चत्वारो वेदाः सन्ति येषां महत्त्वमद्यापि सर्वोपरिः वर्तते। भास - कालिदास - अश्वघोष - भवभूति - दण्डि - सुबन्धु - बाण - जयदेव प्रभृतयो महाकव्यो नाटककारश्च संस्कृतभाषायाः एव। जीवनस्य सर्वसंस्कारेषु संस्कृतस्य प्रयोगः भवति।

अधुनाऽपि संज्ञकस्य कृते संस्कृतभाषा अति उपयुक्ता अस्ति। एषैव भाषा भारतस्य प्राणभाषा अस्ति राष्ट्रस्य ऐक्यं च आध्यात्मिकरतीयगौरवस्य रक्षणाय इतस्याः प्रसारः अत्यवश्यः। अत एव उच्यते - "संस्कृतिः संस्कृतान्तिता"।